

B. Propaganda en Voorlichting.

Uit de provincie en meer speciaal uit de stad Maastricht werden aan vele vragenstellers inlichtingen verstrekt betreffende het doel en streven van ons Comité, vogelliteratuur, voeding aan de vogels gedurende de wintermaanden en aan jagers meer speciaal over aangelegenheden betreffende jacht.

Van de zijde van de politie werd meerdere malen advies ingewonnen over diverse in beslag genomen vogels, terwijl voor het Kantongerecht te Maastricht een enkele maal een verklaring werd afgelegd over in beslag genomen Japanse nachtegalen.

Met de dienst Gemeentewerken te Maastricht werd nader overeengekomen dat de kosten voor onderhoud en herstel der voedertafels door deze dienst zullen worden gedragen.

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling deze voedertafels alleen gedurende de wintermaanden te plaatsen, doch bij nader inzien leek het beter deze tafels het gehele jaar door te laten staan. Onnodige kosten voor het opruimen en het herplaatsen, benevens de daarmee gepaard gaande kansen op beschadigingen kunnen hierdoor worden voorkomen.

Op de in September 1952 ten huize van Dr Panhuysen gehouden vergadering werd met algemene stemmen het besluit genomen, dat ook buitenstaanders lid van ons Comité kunnen worden echter onder speciale voorwaarde dat men lid is van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Met het buitenland werd evenals voorgaande jaren nauw contact onderhouden.

Enkele malen werd door middel van de pers voorlichting op het gebied der vogelbescherming gegeven, terwijl ook de Regionale Omroep Zuid een enkele maal zijn diensten heeft aangeboden.

C. Wintervoeding.

Evenals in de winter 1951-1952 verleende de Vereniging Dierenpark gedurende de winter 1952-1953 haar volle medewerking en waren de voedertafels alle dagen opnieuw van voeder voorzien.

D. Nestkastencultuur.

De nestkasten welke te hoog waren opgehangen en veelal onbewoond waren, werden in samenwerking met de plantsoendienst op gewenste hoogte gebracht.

Uit de in Juli 1952 gehouden nestkastencon-

trole bleek echter opnieuw, dat een groot gedeelte niet bewoond werd.

Er is toen opnieuw besloten, die nestkasten welke onbewoond waren naar andere parken over te brengen. Dit heeft intussen plaats gehad, waardoor thans ook nestkasten zijn aangebracht in het Aldenhof- en Waldeckpark.

E. Diversen.

Met het geven van adviezen en het blijven verstreken van inlichtingen over vogelbeschermingsproblemen zal ons Comité blijven voortgaan.

Verder zal getracht worden nauwer contact met de burgemeesters van diverse kleinere gemeenten tot stand te brengen, dit met het oog op het afgeven van G-vergunningen.

Ook met de heren jagers zal opnieuw contact worden opgenomen.

F. Besluit.

Rest ons nog een woord van dank te richten tot allen die ons in ons werk met raad en daad hebben bijgestaan, speciaal het bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, de Vereniging Dierenpark en de dienst van Gemeentewerken (afd. Plantsoenen) te Maastricht.

Fr. Rondagh.

**DE TURKSE TORTEL,
STREPTOPELIA DECAOCTO DECAOCTO FRIV.
BROEDVOGEL IN WEERT.**

door J.H.H. DE HAAN, Weert

Een heer te Weert, die een gedegen kennis bezit van onze inlandse duivensoorten, maakte er mij in 1952 op attent, dat in het centrum van de stad Weert, nabij het gebouwen-complex van een onderwijs-inrichting, duiven broedden, welke zich in menig opzicht anders gedroegen, dan de hem tot dusverre bekende soorten. Aangezien mijn bezigheden mij dagelijks in de nabijheid van deze broedplaats brachten, was dit ook voor mij niet onopgemerkt gebleven. Aan de hand van inmiddels omtrent het doordringen van de Turkse tortels naar West-Europa gedane publicaties, werd het mij steeds duidelijker, dat we hier met deze duiven te doen hadden. Intussen werd voortgegaan met het observeren der vogels en daaruit werd dan ook ten slotte de absolute zekerheid omtrent de soort verkregen.

Volgens Dr G. Steinbacher in „Ornitho-

logische Mitteilungen" van Maart 1949 werd de Turkse tortel, die eertijds haar broedplaatsen in de Balkan en Voor-Azië had, voor het eerst in 1946 in Duitsland waargenomen en wel in Februari van dat jaar in Augsburg. In Hongarije werden de eerste broedparen in 1932 aangetroffen. Sedert omstreeks 1938 broedden ze in Slowakije en sinds 1945 in Weenen.

Omtrent het voorkomen van de Turkse tortel in Nederland werden zowel in *Ardea* als in *Limosa* mededelingen gedaan. Door dhr. W. H. Bierman werd in *Ardea* 1950 pag. 162 voor het eerst melding gemaakt van het aantreffen dezer duiven in Nederland en wel bij Hulshorst op 18 September 1950, terwijl ze dat jaar evenals in 1951 en 1952 vermoedelijk in Oldebroek hebben gebroed. Door dhr. Van den Brink werd op 4 en 5 April 1951 telkens één exemplaar waargenomen te Musselkanaal. Evenzo aldaar waarnemingen in Mei 1952. In dat jaar hebben ze ook waarschijnlijk in Amersfoort gebroed waar op 24 November 1952 24 exemplaren werden gezien. (*Limosa* Jrg. 25, 1952).

Ardea Jrg. 40, 1952 bevat op pag. 98 een foto van twee exemplaren dezer soort uit Harderwijk, 6 Mei 1952; *Limosa* Jrg. 25, 1952 pag. 164 een foto van een exemplaar te Hierden, waar op 27 Juli 1952 een paartje werd waargenomen.

In diverse publicaties wordt gewezen op de grote overeenkomst tussen de Turkse tortel en de bij duivenhouders welbekende lachduif, *Streptopelia risoria* L., van welke laatste soort uit gevangenschap ontsnapte exemplaren zich hier en daar in het wild hebben weten te handhaven. De grote gelijkenis tussen deze beide soorten maakt, afgezien van het verschil in het geproduceerde geluid, een juiste determinatie in de vrije natuur inderdaad niet steeds even gemakkelijk. In haar vederkleed kenmerkt de Turkse tortel zich onder meer door een opvallend lange staart, door de donkere buitenvlag der buitenste staartveren, die bij de lachduif wit is, en de donkere partijen der onderstaartdekveren.

In de vroege lente van 1952 werden aanvankelijk enkele Turkse tortels te Weert waargenomen op de binnenplaats van een ander schoolen-complex, waar zich hoge bomen bevinden.

Nu heeft deze duivensoort de hebbelijkheid om zich van de vroege morgen tot de late avond te uiten in een uitzonderlijk, soms nogal aanhoudend gekoer, drietonig klinkend als roekroe-

goe. Dit houdt niet alleen een soortenkenmerk in zich, maar schijnt ook wel enige eisen te stellen aan het gemoed van nerveuze mensen, die in de nabijheid leven. Men moet dit echter niet overdrijven, want men raakt er zeer spoedig aan gewend. Of het daar op die binnenplaats naar kruitdamp rook, of dat op andere wijze iets aan de gastvrijheid te hunnen opzichte haperde, wil ik hier in het midden laten. Al vrij spoedig trokken deze vogels daar weg. Ze vestigden zich toen in de tuinen van een andere zeer nabij gelegen onderwijs-inrichting, waarvan in feite hier in dit artikel nagenoeg uitsluitend sprake is en waar ze in hoge kastanjabomen gingen nestelen.

Sindsdien klonk in de broedtijd geregeld de baltszang van de doffers over die omgeving. Nagenoeg dagelijks zag ik deze vogels in hun baltsvlucht vrij snel steil omhoog boven het gebouwen-complex uitvliegen, om dan in een glijvlucht, met gespreide staart naar dak of bomen terug te keren. Ook de antenne van een televisie-installatie boven een der huizen in de stad was in de zomer van 1952 voor een der doffers een welkome plaats, om in de vroege morgenuren al zijn pas tot ontwakking gekomen energie in een uitbundig gekoer te ontplooiën.

Het viel op, dat de Turkse tortels onder de betreffende nestbomen vrijwel nooit op de grond kwamen, hoewel ze toch wel vroeg in de morgen in een in de nabijheid gelegen tuin werden opgemerkt. Ten slotte bleek, dat zij gingen fourageren in het kippenhok van een boerderij, welke een flink eind buiten de stad is gelegen en waarvoor ze zich telkens ongeveer 1½ km. moesten verplaatsen. Er liggen daar meerdere boerderijen bij elkaar, doch ze bezochten steeds hetzelfde hoenderhok, en wel in hoofdzaak in de vroege morgen, en dan namen ze relatief weinig voedsel tot zich. Men heeft ze ook voedselzoekend gezien bij een stroverwerkende fabriek, langs het dagelijks door hen tussen broeden voedselplaats af te leggen traject.

Wanneer deze duiven naar de grond komen, verraden ze aanvankelijk niet, dat ze daartoe voornemens zijn, doch plotseling komen ze bijna loodrecht van hun meestal vrij hoge zitplaats naar beneden. Opvallend is het ook, dat ze bij het neerstrijken, onmiddellijk nadat ze de vleugels hebben dicht geslagen, bijna steeds even de staart langzaam opwerpen en deze daarna weer omlaag laten gaan, hetgeen mogelijk wel voor

deze soort karakteristiek is, daar dit bij andere duivensoorten niet waar te nemen is.

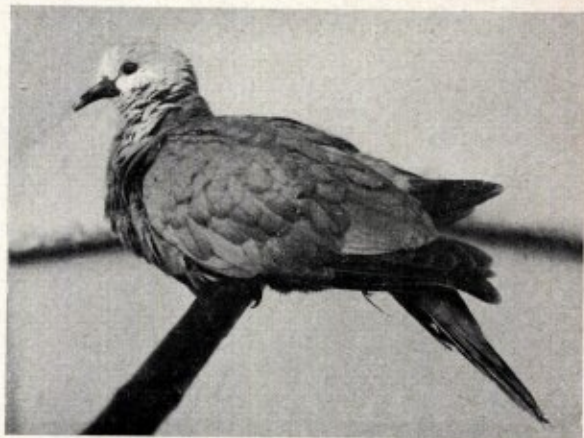
Tonen deze vogels enerzijds een grote behoedzaamheid, die in hun veilig gekozen nestplaats en hun verblijf in de toppen der bomen en op de hoge daken in de omgeving der broedplaats tot uitdrukking komt, anderzijds zag ik bv. op 13 April 1953, op de singels der stad een paartje in een conifeer zitten op hoogstens 2½ m. hoogte, terwijl op enkele meters afstand het zeer intensieve doorgaand verkeer passeerde. Vermeldenswaard is ook, dat in de broedtijd een mannetje de nacht doorbracht in een tamelijk beschut staande pereboom buiten bedoeld school-complex, welke slaapplek hij reeds betrekkelijk vroeg in de avond betrok.

Geschiedde dit zo in 1952, ook in het voorjaar 1953 herhaalde zich dit. Medio April 1953 waren er weer drie paren aanwezig. De doffers waren door hun baltsvluchten en hun gekoer, in solozang of duet, het gemakkelijkst waarneembaar, zodat de controle op hun aanwezigheid doorgaans niet moeilijk was. Voor zover controleerbaar is, zijn hier te Weert in 1953 meer dan 20 exemplaren geweest.

Te Molenbeersel (België) zag ik op een boerderij, welke 200 m. over de grens is gelegen, 8 km. Zuidelijk van Weert, een exemplaar van de Turkse tortel ♂, hetwelk daar in het najaar van 1952 was gevangen. Waarschijnlijk is dit het eerste voor België bekende exemplaar. Ook hier kwam de vogel iedere morgen heel vroeg en ook 's avonds in een kippenhok voedsel zoeken en werd daar met een net verschalkt. Men had onmiddellijk gezien, dat men niet met een gewone lachduif te doen had. Vooral de langere staart „als van een koekoek” en de forsere gestalte was direct opgevallen.

Men heeft dit exemplaar nog eens voor mij uit de volière gehaald, zodat ik in de gelegenheid ben geweest het dier goed te onderzoeken, waarbij ik het ter plaatse ten overvloede nog eens heb vergeleken met de gekleurde plaat in „Ornithologische Mitteilungen” van April 1951. Hoewel de staart tengevolge van de rusteloosheid van het dier gehavend was, viel toch aan de juistheid der determinatie niet te tornen.

Dit mannetje ontpopte zich in zijn gevangenschap als een verwoede vechtersbaas. Een lachduif mannetje, dat hem aanvankelijk gezelschap hield, heeft men in een andere volière moeten onderbrengen. Maar ook te Weert speelde zich

Jonge Turkse Tortel.
Weert, 8 Juni 1953.

Foto de Haan.

in de broedtijd tussen de ♂ ♂ heftige tonelen af. Mogelijk dat deze onverdraagzaamheid tijdens de broedtijd een snellere verspreiding bevordert. De duif uit Molenbeersel zal wel oorspronkelijk tot de populatie van Weert behoord hebben en is dan waarschijnlijk na de broedperiode verder in de omgeving uitgevlogen.

Op 22 Juli 1953 zag ik verder ook nog een paartje Turkse tortels te Hanau (D). Ze zaten daar op de grens van het bewoonde stadsdeel en een vrij uitgestrekt ruine-gebied, waartussen ze steeds samen op en neer vlogen.

De jonge vogels zijn duidelijk donkerder van kleur dan de oude en worden eerst geleidelijk aan lichter. Een foto welke ik van een nog niet vluchtige jonge vogel te Weert heb gemaakt, is hierbij gereproduceerd. (fig. 1).

Nadat in 1953 de laatste jongen waren uitgevlogen, hielden de vogels zich nog geruimen tijd in de buurt van de nestplaats op.

In de mooie na-zomer van 1953 kon men soms nog een paartje op het dak der school in de zon zien zitten. Het koeren was inmiddels geleidelijk aan minder geworden en op 21 October hoorde en zag ik ze daar voor het laatst. Naderhand werden ze nog gezien aan het andere einde van de stad waar ze zich met een zestal bij elkaar in de zon zaten te koesteren. De dieren hadden zich dus weer tot een kleine vlucht samengevoegd, om vermoedelijk zo gezamenlijk de wintermaanden door te brengen. Intussen zien we weer met belangstelling uit, of het voorjaar 1954 hen weer naar hun vertrouwde broedplaats zal doen terugkeren.